WIKIPEDIA

Orija

Orija tai **oriya** on indoeurooppalainen kieli, jota puhutaan etenkin Odishan osavaltiossa Intiassa. Se kuuluu itäisiin indoarjalaisiin kieliin ja se on Odishan osavaltion virallinen kieli. Sitä puhutaan myös mm. Chhattisgarhin ja Jharkhandin osavaltioissa. [2] Kieltä kirjoitetaan orijalaisella kirjaimistolla, joka on ollut olemassa jo 1000-luvulta lähtien. Vuodesta 2014 alkaen orija on luokiteltu Intian klassisten kielten joukkoon, minkä johdosta Odishan pääministeri Naveen Patnaik pyysi julkisia kouluja pitämään juhlia ja teemapäiviä, joilla lisätään tietoisuutta orijan kielestä. [3]

Orija	
Tiedot	
Virallinen kieli	Intia
Puhujia	noin 34 miljoonaa[1]
Kirjaimisto	orijalainen kirjaimisto
Kielitieteellinen luokitus	
Kielikunta	indoeurooppalaiset kielet
Kieliryhmä	indoarjalaiset kielet
Kielikoodit	
ISO 639-1	or
ISO 639-2	ori
	Ohje

Orijan kielellä on useita murteita, mutta ne niputetaan neljään pääryhmään: standardiorija, läntinen, eteläinen ja pohjoinen. Kolme viimeksi mainittua ottavat tyypillisesti vaikutteita lähialueiden muista isoista kielistä. Lännessä se on hindi, etelässä telugu ja pohjoisessa bengali. [4]

Kielen puhujien puhuma-alue.

Vuonna 2011 Rajya Sabha hyväksyi lakimuutoksen, joka muutti sekä osavaltion ja kielen viralliset englanninkieliset nimet: osavaltio on nykyisin *Odisha* ja kieli *Odia*. [5] Suomessa kielestä tosin käytetään vielä nimitystä *orija*. [6]

Fonologia

Orijassa on kuusi vokaalia. Vokaalia [o] lukuun ottamatta kaikki vokaalit voivat esiintyä myös nasaalivokaaleina, joilla tehdään orijassa merkityseroja. [4].

	Etu	Keskinen	Taka
Suppea	i		u
Puoliavoin	e		o
Avoin		a	ɔ

Konsonantteja orijassa on 29 ja 2 puolivokaalia. [4]

		Bilabiaali	Alveo-dentaali	Retrofleksi	Palataali	Velaari	Glottaali
Nasaali		m	n	ɳ		(ŋ)	
Klusiili/ affrikaatta	soinniton	p	t	ʈ	ʧ	k	
	soinniton (asp.)	pʰ	tʰ	ʈʰ	ʧʰ	kʰ	
	soinnillinen	b	d	ɖ	ʤ	g	
	soinnillinen (asp.)	bʰ	dʰ	ɖʰ	ʤʰ	gʰ	
Frikatiivi			s				h
Tremulantti			ɾ~r	ɽ			
Lateraali			l	ɭ			
Puolivokaali		w			j		

Kielioppi

Monien muiden itäisten indo-arjalaisten kielten tavoin orijassa ei ole kieliopillista sukua, mutta erilaisilla päätteillä voidaan kuvata eri sukupuolia yksinomaan ihmisiin viittaavissa sanoissa kuten esim. lääkäri: /ɖaktɔr/ (m) ja /ɖaktɔraɳi/ (f), työläinen: /mulia/ (m) ja /muliaɳi/ (f) tai kaunis/komea ihminen: /sundɔrɔ/ (m) ja /sundɔri/ (f). [4]

Lukuja on kaksi, yksikkö ja monikko, joiden päätteet ovat pääsääntöisesti eri inhimillisille (/-māne/) ja epäinhimillisille (/-guɖikɔ/ tai /-guɖakɔ/) substantiiveille. Epäinhimillisten substantiivien päätteitä voidaan käyttää myös inhimillisten substantiivien kanssa, jos tarkoitus on luoda alentava mielikuva tai ilmaista sääliä. [4]

Orijan persoonapronominien kirjo on suomeen verrattuna rikas. II persoonan pronominien kohdalla tehdään ero kolmen eri muodollisuuden tason kesken, kun taas III persoonan kohdalla tehdään ero inhimillisyyden (inhimillinen vs. epäinhimillinen) ja läheisyyden (läheinen vs. kaukainen) kesken. Sukupuolten välisiä eroja pronomineilla ei ole. [7].

	Yksikkö	**Monikko**
I pers.	/mũ/	/āme(māne)/ /āmbhe(māne)/
II pers. **(tuttavallinen)**	/tu/	/tame(māne)/
II pers. **(puolituttavallinen)**	/tume/	/tamemāne/
II pers. **(kunnioittava)**	/āpaɳa/	/āpaɳamā/
III pers. **(inhim. läh.)**	/ye/	/emāne/
III pers. **(inhim. kauk.)**	/se/	/semāne/
III pers. **(epäin. läh.)**	/eiʈā/	/eiguɖika/
III per. **(epäin. kauk.)**	/seiʈā/	/seiguɖika/

Lukusanat 1–10 orijaksi ovat: [4]

	1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**
numeraali	୧	୨	୩	୪	୫	୬	୭	୮	୯	୧୦
ääntämys	/ek/	/dui/	/tin/	/ʧār/	/pānʧ/	/ʧʰa/	/sāt/	/āʈʰ/	/na/	/das/

Lähteet

1. ABSTRACT OF SPEAKERS' STRENGTH OF LANGUAGES AND MOTHER TONGUES - 2011 (http://www.censusindia.gov.in/2011Census/Language-2011/Statement-1.pdf) *censusindia.gov.in*.
2. DISTRIBUTION OF 10,000 PERSONS BY LANGUAGE - INDIA, STATES AND UNION TERRITORIES - 2011 (http://censusindia.gov.in/2011Census/Language-2011/Statement-3.pdf) Census India. Viitattu 6.12.2019. (englanniksi)
3. Milestone for state as Odia gets classical language status (https://timesofindia.indiatimes.com/city/bhubaneswar/Milestone-for-state-as-Odia-gets-classical-language-status/articleshow/30779140.cms) 21.2.2014. The Times of India. Viitattu 6.12.2019. (englanniksi)
4. George Cardona & Dhanesh Jain (toim.): ”11 Oriya (Tapas S. Ray)”, *The Indo-Aryan Languages*, s. 445-476. Routledge, 2007.

5. Parliament passes bill to change Orissa's name (https://www.ndtv.com/bhubaneshwar-news/parliament-passes-bill-to-change-orissas-name-451027) 24.3.2011. NDTV. Viitattu 6.12.2019. (englanniksi)
6. Kielten nimet (http://jkorpela.fi/kielet/nimet.html) *jkorpela.fi*.
7. Oriya (http://www.languagesgulper.com/eng/Oriya.html) *languagesgulper.com*.

Indoarjalaiset kielet

aer | andh | angika | assami | awadhi | bagheli | baškarik | bengali | bhadrawahi | bhili | bhisnupriya | bhodžpuri | bradž | buksa | bundeli | chambeali | chhattisgarhi | chittagon | chitwania tharu | dameli | dangaura tharu | dhatki | divehi | dogri | fidžinhindi | gaddi | garhwali | gawar | goaria | grangali | gudžarati | gurgula | halbi | haryanvi | hindi | hindko | hindustani | Induksenkohistani | kalaša | kanauji | kašmiri | katarkalai | kathariya tharu | khowar | kochila tharu | koli | kumaoni | kurdari | kutši | lahnda | lambadi | magahi | maijan | maithili | majhi | mandeali | marathi | marwari | musasa | nimadi | ningalami | nepali | od | orija | paali | palya bareli | pandžabi | pašai | pauri bareli | phalura | radžastani | rana tharu | rangpuri | rathwi bareli | rohingya | romani | sadri | sanskrit | saraiki | sawi | šina | sindhi | sinhali | sirmauri | sonha | šumašti | surjapuri | sylheti | tirahi | torwali | urdu | varhadi-nagpuri | varli | vasavi